

ITN Cities 4 Co-Housing

Investicioni Plan Nikšić, Crna Gora

Obrazloženje

Ova investicija je pokrenuta hitnom potrebom da se istovremeno reše problemi **energetske neefikasnosti, socijalne ranjivosti i opadanja socijalne kohezije** u četiri stambene zgrade sa više stanova koje se nalaze u naselju **Stara Varoš** u Nikšiću. Područje karakteriše starenje stanovništva, veliki broj jednoroditeljskih domaćinstava (pretežno samohranih majki), niski prihodi domaćinstava i propadajuća infrastrukturna stanja zgrada. Istovremeno, stanovnici se suočavaju sa rastućim troškovima energije, ograničenim pristupom socijalnim uslugama i slabim mehanizmima za kolektivno odlučivanje i upravljanje resursima.

Predložena investicija odgovara na ove međusobno povezane izazove kroz **integrirani pristup** koji povezuje energetske tranzicije sa socijalnom inovacijom. Instalacija solarnih fotonaponskih panela na krovovima ne tretira se kao samostalno tehničko unapređenje, već kao strateški alat za generisanje dugoročnih, predvidivih finansijskih resursa za zajednicu. Poboljšanjem energetske efikasnosti i proizvodnjom obnovljive energije na lokalnom nivou, investicija smanjuje troškove vezane za energiju, smanjuje emisije CO₂ i stvara stabilan godišnji prihod procenjen na približno **12.000 EUR**. Ovaj prihod se usmerava u zajednički upravljani fond zajednice posvećen rešavanju lokalnih socijalnih potreba.

Ovaj konkretan pristup je odabran jer maksimizuje uticaj relativno skromne infrastrukturne investicije (približno **85.000 EUR**) tako što istovremeno ostvaruje više političkih ciljeva. Umesto oslanjanja na kratkoročne subvencije ili spoljno finansiranje socijalnih usluga, projekat uspostavlja samoodrživi finansijski mehanizam koji reinvestira prihode od energije u usluge čuvanja dece, kućnu podršku starijim stanovnicima i inicijative socijalnog preduzetništva koje predvode žene. Na ovaj način, ranjive grupe — posebno samohrane majke i starije žene — osnažuju se kao pružaoci usluga i aktivni ekonomski akteri, umesto pasivnih korisnika.

Investicija je usklađena sa nacionalnim i opštinskim prioritetima politike, uključujući **Nacionalnu stambenu strategiju Crne Gore**, ciljeve energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije, kao i **Strateški plan Opštine Nikšić za period 2023–2028**. Ona takođe odražava evropske političke ciljeve koji se odnose na klimatsku neutralnost, pravednu tranziciju, socijalno uključivanje i razvoj koji predvodi zajednica. Nadovezujući se na module prenosa projekta CALICO, projekat primenjuje proverene modele upravljanja, finansiranja i uključivanja zajednice, čime se smanjuju rizici implementacije i obezbeđuje institucionalna i socijalna izvodljivost.

Sa stanovišta **vrednosti za uloženi novac**, projekat pokazuje visoku efikasnost i dugoročni uticaj. Početna javna i donatorska ulaganja koriste podršku nacionalnog Eko-fonda i potencijalno sufinansiranje od strane nacionalnog energetskeg operatora, dok operativni model obezbeđuje da koristi traju znatno duže od trajanja projekta. Struktura participativnog upravljanja omogućava stanovnicima da demokratski odlučuju o raspodeli sredstava, čime se jača osećaj vlasništva, odgovornost i socijalna kohezija. Vremenom, ovaj pristup je skalabilan i primenljiv u drugim naseljima Opštine Nikšić i širom Crne Gore, čineći ga strateškom investicijom, a ne jednokratnom intervencijom.

Naš projekat predstavlja kombinaciju održivosti i unapređenja kolektivnog života u četiri zgrade. On pokreće zelenu tranziciju, jer je fokus na unapređenju energetske efikasnosti kroz upotrebu solarnih panela na krovovima. Istovremeno, osnažuje samohrane majke i starije žene stvaranjem fondova iz prodaje energije koju proizvode navedeni solarni paneli. Ova sredstva mogu se koristiti za čuvanje dece koje obezbeđuju ove žene, ili za druge preduzetničke aktivnosti u stilu socijalnog preduzetništva. Digitalizacija treba da se sprovede prvenstveno kroz kanale društvenih mreža radi bliže saradnje i socijalnog povezivanja među komšijama u ove četiri zgrade.

SADRŽAJ

1. IP Sekcija: Analiza potreba i odgovori politike

1.1. Problem

1.2. Odgovor politike

2. IP Sekcija: Investicioni predlog

2.1. Investicioni predlog

2.2. Prilagođena praksa

2.3. Stejkholderi i partneri

2.4. Integrisani pristup i participativna praksa

3. IP Sekcija: Akcije

4. IP Sekcija: Praćenje (Monitoring)

5. IP Sekcija: Evaluacija

1. IP Sekcija: Analiza potreba i odgovori politike

1.1. Problem

Grad Nikšić suočava se sa dugoročnim demografskim, ekonomskim i stambenim izazovima koji direktno utiču na kvalitet života, socijalnu otpornost i održivost njegovih urbanih zajednica. Između 2011. i 2023. godine, grad je izgubio približno **11.500 stanovnika**, pretežno iz radno sposobne populacije. To je dovelo do ubrzanog starenja stanovništva, smanjenja lokalne radne snage i povećanog pritiska na sisteme socijalne podrške. Stopa nezaposlenosti iznosi **18,4%**, pri čemu su žene nesrazmerno pogođene, čineći oko **65%** nezaposlenih. Istovremeno, raste broj jednoroditeljskih domaćinstava, sa stopom razvoda koja dostiže **54%**, što dodatno povećava rizik od siromaštva i socijalne isključenosti.

Najakutnije potrebe koncentrisane su među tri ranjive grupe: starijim osobama, samohranim majkama i nezaposlenim ženama. Stariji stanovnici Nikšića veoma preferiraju da ostanu u sopstvenim domovima umesto da se presele u institucionalnu negu, koja je ograničenog kapaciteta, skupa i često nedostupna. Međutim, postojeći sistem ne pruža dovoljne usluge kućne nege, dnevne pomoći ili mehanizme socijalne podrške koji bi omogućili dostojanstveno i samostalno starenje. Ovaj jaz između potreba i dostupnih usluga predstavlja rastući socijalni rizik, posebno u naseljima sa visokim udelom starijih stanovnika.

Istovremeno, samohrane majke i nezaposlene žene suočavaju se sa višestrukim, međusobno povezanim preprekama za ekonomsku samostalnost. To uključuje ograničene mogućnosti zapošljavanja, nedostatak fleksibilnih radnih aranžmana, nedovoljan pristup pristupačnim uslugama čuvanja dece i slabu podršku preduzetništvu. Trenutne mere socijalne zaštite su uglavnom kratkoročne i kompenzatorne prirode, nudeći ograničene puteve ka održivom stvaranju prihoda, razvoju veština i aktivnom učešću u lokalnoj ekonomiji.

Ovi socijalni izazovi dodatno se pogoršavaju stanjem stambenog fonda, posebno u starijim naseljima kao što je **Stara Varoš**. Većina zgrada sa više stanova u ovom području sagrađena je u socijalističkom periodu i danas pate od loših energetske performansi, nedovoljne izolacije, propalih zajedničkih prostora i visokih troškova energije. Za domaćinstva sa niskim prihodima, troškovi energije predstavljaju značajan deo budžeta domaćinstva, povećavajući rizik od energetske siromaštva i finansijske nesigurnosti.

U paraleli, postoji izražen nedostatak efikasnog upravljanja na nivou zgrada i dugoročnih finansijskih mehanizama za održavanje i unapređenje. Odsustvo funkcionalnih struktura upravljanja, zajedničkih fondova i participativnog odlučivanja ograničava sposobnost stanovnika da kolektivno ulažu u energetske efikasnost, obnovljive izvore energije ili socijalne inicijative. Ovo ne samo da ubrzava fizičku degradaciju zgrada, već i slabi socijalne veze i poverenje među stanovnicima.

Uprkos nacionalnim i evropskim prioritetima politike koji se odnose na energetske tranziciju, klimatsku neutralnost i digitalizaciju, ovi procesi ostaju uglavnom nedostupni ranjivim urbanim zajednicama. Značajan potencijal krovova za proizvodnju obnovljive energije ostaje neiskorišćen, dok ne postoje lokalni modeli za pretvaranje ovog potencijala u stabilne, zajedničke finansijske i socijalne koristi. Kao rezultat, energetske investicije su često fragmentirane, a socijalne politike ostaju zavisne od nestabilnih javnih budžeta ili kratkoročnih projekata.

U ovom kontekstu, **suštinski problem** nije samo nedostatak infrastrukture, socijalnih usluga ili finansiranja, već odsustvo integrisanog i održivog modela koji na nivou zajednice povezuje energetske efikasnost, proizvodnju obnovljive energije, socijalno uključivanje i participativno upravljanje. Bez takvog modela, postoji visok rizik da se negativni demografski trendovi, socijalne nejednakosti i propadanje stambenog fonda nastave produbljivati, posebno u naseljima poput Stare Varoši, ugrožavajući i socijalnu koheziju i dugoročnu urbanu održivost.

Identifikovane potrebe / Problemi	Investicioni odgovori (Ključne + Specifične akcije iz Plana)	Očekivana dodata vrednost i uticaj
Starenje stanovništva sa jakom preferencijom za starenje u sopstvenom domu; ograničena i skupa institucionalna nega	Finansiranje iz solarnih prihoda za kućnu negu i peer podršku; procena potreba putem fokus grupa (Modul II, Akcija 1); socijalna preduzeća za dostavu obroka i kućne usluge iz stanova	Dostojanstveno starenje u sopstvenom domu; prilagođene pristupačne usluge; praćenje broja pomognutih starijih lica radi kontinuirane podrške
Visoka nezaposlenost među ženama/samohranim majkama; nedostatak fleksibilnih poslova i čuvanja dece	Prihodi od energije finansiraju čuvanje dece i socijalno preduzetništvo; fokus grupe za potrebe i preduzeća (Modul II, Akcija 1); mapiranje i promocija mogućnosti za žene uz obuku i mentorstvo (Modul II, Akcija 6)	Ekonomska samostalnost žena; veće učešće na tržištu rada; 4 pokrenuta preduzeća, 20 obučениh učesnika, porast zadovoljstva od 30%
Visoki troškovi energije / energetska siromaštvo u domaćinstvima sa niskim prihodima; loše energetske performanse zgrada	Solarni PV paneli na krovovima + mere efikasnosti; izolacija krovova pre instalacije PV (Modul IV, Akcija 2); studija izvodljivosti (Modul IV, Akcija 1); potpuna instalacija PV (Modul IV, Akcija 3)	Smanjeni troškovi; energetska sigurnost; 12.000 € godišnjih prihoda; smanjenje CO ₂ ; poboljšane energetske ocene zgrada
Propali stambeni fond; nedostatak dugoročnog finansiranja održavanja	Zajednički fondovi iz prihoda od energije; upravni odbori za 12 ulaza + međusobni fondovi (Modul I, Akcija 1)	Održivi tok finansiranja održavanja; potpuna pokrivenost odbora do Q1 2026.
Odsustvo participativnog upravljanja; slabo uključivanje stanovnika	Upravni odbori zgrada + energetske zajednice građana (ukupno 4, Modul I, Akcija 2); male aktivnosti zajednice (Modul II, Akcija 4); obuke o energiji i efikasnosti (Modul II, Akcija 3)	Osećaj vlasništva, odgovornost i kohezija; 4 zajednice do Q4 2026; obučeni stanovnici; 2–3 događaja godišnje
Fragmentirane socijalne politike; zavisnost od kratkoročnog javnog finansiranja	Samofinansiranje putem obnovljivih izvora i socijalnih investicija; dokumentarni film za zagovaranje (Modul II, Akcija 2)	Dugoročna održivost; 10.000 pregleda videa; smanjena zavisnost od budžeta
Neiskorišćen potencijal krovova za obnovljive izvore energije	Solarni sistemi u vlasništvu zajednice; sistem solarnih panela za finansiranje socijalnih aktivnosti (Modul III, Akcija 5)	Zajedničke ekonomske, socijalne i ekološke koristi; instalirani kapacitet (kWp), proizvedena energija (kWh)
Ograničen pristup ranjivih grupa energetske tranziciji i klimatskim akcijama	Model koji predvodi zajednica u skladu sa nacionalnim/EU politikama; energetske zajednice (Modul I, Akcija 2)	Pravedna tranzicija i uključivanje; izbegnute emisije
Slaba integracija stambenih, energetskih i socijalnih politika na nivou naselja	Integrirani pristup (efikasnost/usluge/upravljanje); prilagođeni svi CALICO moduli 1, 2 i 4	Ostvarivanje više ciljeva kroz koherentan okvir; skalabilna replikacija

1.2. Odgovor politike

Grad se suočava sa značajnim izazovima stambene politike kako na nacionalnom, tako i na opštinskom nivou.

Na nacionalnom nivou – Crna Gora:

Na nacionalnom nivou, od 1990-ih godina došlo je do ograničenog razvoja stambene politike, sa nedovoljnim zakonima i finansijskim instrumentima za podršku inicijativama socijalnog i pristupačnog stanovanja. Problem dodatno pogoršava neformalna izgradnja stambenih objekata, kao i nedostatak održavanja nasleđenog socijalističkog stambenog fonda. Mnoga naselja pate od nedostatka infrastrukture, loših fasada i neravnoteže između broja automobila i parking mesta.

Nacionalna stambena strategija ima za cilj da odgovori na ove izazove tako što prioritet daje povećanju dostupnosti stanova, podršci razvoju kako javnog tako i privatnog sektora izdavanja stanova, kao i unapređenju upravljanja i održavanja stambenog fonda. Strategija takođe teži razvoju socijalnog stanovanja za kupovinu ili izdavanje, renoviranju postojećeg stambenog fonda, poboljšanju kvaliteta, legalizaciji neformalnih naselja i subvencionisanju troškova stanovanja.

Crna Gora (CG) suočava se sa velikim stambenim potrebama svog stanovništva sa niskim i srednjim prihodima, uz nedostatak pristupačnog i socijalnog stambenog fonda u poslednjih nekoliko decenija. Godine 1991. čak **77%** stambenog fonda Crne Gore bilo je u privatnom vlasništvu. Novija unapređenja zakona o socijalnom stanovanju (od približno 2011. do 2020. godine i dalje) uvela su državne subvencije za stambene kredite, ali izazovi i dalje postoje u zadovoljavanju stambenih potreba najranjivijih grupa.

Na opštinskom nivou – Nikšić:

Na opštinskom nivou, **Strateški plan Opštine Nikšić za period 2023–2028.**, uz godišnje usvajani Lokalni program socijalnog stanovanja, pokušava da odgovori na rastuću stambenu potražnju. Opština je odgovorna za upravljanje i raspodelu raspoloživih stambenih jedinica, pri čemu trenutno **718 porodica** prima materijalnu podršku. Međutim, opština se suočava sa izazovima, uključujući manji broj novih stambenih jedinica u izgradnji u odnosu na druge regione Crne Gore i sve veći broj slučajeva socijalnog stanovanja. Ranjive populacije, kao što su penzioneri, samohrane majke, osobe sa invaliditetom i samačka lica, posebno su pogođene ovim stambenim problemima. Osim toga, približno **17.000 stanovnika** živi u stanovima sa značajnim problemima kvaliteta stanovanja. Postoji takođe nedostatak infrastrukture, nedostatak upravljanja zgradama i problemi sa fasadama.

Zbog toga je projekat prenosa inovativnih praksi kao što je **CALICO**, koji obuhvata socijalno i pristupačno stanovanje, veoma važan. U Crnoj Gori, starije osobe uglavnom preferiraju boravak u sopstvenim stanovima umesto korišćenja usluga domova za stare, ali im je potrebna podrška da bi održale samostalnost. Ovaj izazov može se rešiti osnivanjem socijalnih preduzeća koja pružaju pripremu obroka i dostavu na kućnu adresu, uz zapošljavanje medicinskih sestara. Finansiranje ovih usluga dolazilo bi iz zajedničkog fonda koji se formira od proizvodnje energije sa gore navedenih solarnih panela na krovovima. Takvi modeli omogućavaju starijim osobama da ostanu blizu svojih porodica, dok istovremeno obavljaju korisne aktivnosti za vršnjake i komšije, uz zaradu. S obzirom na nedostatak zajedničkih radnih prostora unutar četiri zgrade obuhvaćene projektom, ova preduzeća će poslovati iz stanova učesnika, opremljenih neophodnim alatima i korišćenjem digitalnog marketinga za promociju i dostavu usluga.

Podaci o troškovima domaćinstava naglašavaju potencijalne ekonomske koristi: u proseku, domaćinstva izdvajaju **17%** prihoda za kiriju, što raste na **22%** kod onih sa kreditima. Komunalije — grejanje, hlađenje,

struja, voda i gas — troše dodatnih **9%** prihoda. Ove cifre ilustruju značajno finansijsko opterećenje stanovanja i komunalija. Sprovođenje gore navedenih investicija u energetske efikasnost donelo bi uštede, čime bi se smanjio pritisak na troškove vezane za stanovanje.

2. IP Sekcija: Investicioni predlog

2.1. Investicioni predlog

Naš projekat predstavlja inovativno spajanje ekološke održivosti i unapređenja kolektivnog blagostanja u četiri stambene zgrade. On pokreće zelenu tranziciju tako što daje prioritet značajnim poboljšanjima energetske efikasnosti, ostvarenim kroz stratešku instalaciju solarnih panela na krovovima. Ovi paneli će generisati čistu, obnovljivu energiju, smanjujući zavisnost od fosilnih goriva i smanjujući emisije ugljenika, uz istovremeno obezbeđivanje dugoročnih finansijskih koristi.

Istovremeno, inicijativa osnažuje ranjive grupe — posebno samohrane majke i starije žene — usmeravanjem prihoda od prodaje energije u namenski fond zajednice. Ovaj fond, koji se direktno formira od proizvodnje solarnih panela, podržaće osnovne usluge čuvanja dece koje pružaju ove žene ili će podsticati njihove preduzetničke poduhvate u oblasti socijalnog preduzetništva. Stvaranjem održivih tokova prihoda, podstičemo ekonomsku samostalnost, razvoj veština i socijalno uključivanje, pretvarajući ove osobe iz korisnika u aktivne doprinosioce prosperitetu svoje zajednice.

Oslanjajući se na dokazani potencijal prenosivosti projekta **CALICO** — posebno Modula 4 — naš fokus je usmeren na pojačavanje inicijativa energetske efikasnosti. Sredstva će se generisati proizvodnjom solarne energije na krovovima zgrada, što će doneti procenjeni godišnji povraćaj od približno **12.000 €**, kako je potvrđeno našom sveobuhvatnom studijom izvodljivosti. Ovaj finansijski mehanizam ne samo da obezbeđuje izvodljivost projekta, već i osnažuje stanovnike da jačaju veze unutar zajednice, upućuju usluge i prilike jedni drugima, te preuzmu vlasništvo nad svojom budućnošću. Na kraju, učesnici će se razviti u prave suvlasnike svojih investicija, donoseći odluke o svom životnom okruženju, raspodeli resursa i kolektivnom napretku sa samopouzdanjem i većom motivacijom.

2.2. Prilagođena praksa

Projekat CALICO pruža modularni okvir za integrisano socijalno i pristupačno stanovanje, koji kombinuje upravljanje, renoviranje zgrada, finansiranje i socijalnu inovaciju. Njegova modularna struktura omogućava gradovima da selektivno prilagode i prenesu komponente koje najbolje odgovaraju njihovim lokalnim potrebama, institucionalnim kapacitetima i prioritetima politike. Za Grad Nikšić, pristup CALICO je posebno relevantan jer nudi proverena rešenja za povezivanje investicija u energetske efikasnost sa socijalnim uključivanjem i upravljanjem koje predvodi zajednica u zgradama sa više stanova.

Pregled CALICO modula

CALICO okvir je strukturiran oko četiri glavna modula:

- **Modul 1 – Upravljanje i upravljanje zajednicom** Usredsređen je na modele participativnog upravljanja, uključivanje stanovnika, strukture upravljanja na nivou zgrada i mehanizme kolektivnog odlučivanja.

- **Modul 2 – Socijalna inovacija i uključivanje** Odgovara na socijalne potrebe kroz usluge zasnovane na zajednici, socijalno preduzetništvo, podršku ranjivim grupama i stvaranje socijalne vrednosti u stambenom okruženju.
- **Modul 3 – Pravni i finansijski okviri** Obuhvata inovativne finansijske mehanizme, javno-privatna i zajednička partnerstva, pravne aranžmane za zajedničko vlasništvo i dugoročnu finansijsku održivost.
- **Modul 4 – Zgrade i energetska efikasnost** Usredsređen je na fizičke intervencije u stambenom fondu, uključujući mere energetske efikasnosti, integraciju obnovljivih izvora energije i održivo upravljanje zgradama.

CALICO moduli odabrani za prilagođavanje

Na osnovu analize potreba i lokalnog konteksta u Nikšiću, investicioni plan daje prioritet prilagođavanju sledećih CALICO modula:

Modul 4 – Zgrade i energetska efikasnost (Primarni fokus) Ovaj modul je centralni u investicionom planu, jer direktno podržava instalaciju solarnih fotonaponskih sistema na krovovima i komplementarne mere energetske efikasnosti u četiri stambene zgrade. Modul pruža proverene metodologije za procenu tehničke izvodljivosti, sprovođenje rešenja obnovljive energije i povezivanje fizičkih investicija sa dugoročnim ciljevima održivosti. Prilagođen je da pretvori neiskorišćeni krovni prostor u izvor obnovljive energije i stabilnog prihoda zajednice.

Modul 1 – Upravljanje i upravljanje zajednicom Ovaj modul se prilagođava radi uspostavljanja i jačanja upravnih odbora zgrada i energetskih zajednica građana. Omogućava participativno odlučivanje, transparentno upravljanje prihodima od energije i kolektivnu odgovornost za zajedničku imovinu. Njegovo prilagođavanje je ključno da bi investicija bila u vlasništvu zajednice, socijalno prihvaćena i operativno održiva.

Modul 2 – Socijalna inovacija i uključivanje Ovaj modul se selektivno prilagođava za dizajniranje usluga zasnovanih na zajednici i inicijativa socijalnog preduzetništva koje se finansiraju iz prihoda od energije. Podržava osnaživanje samohranih majki, starijih žena i drugih ranjivih grupa omogućavajući im da pružaju usluge čuvanja dece, kućnu negu i druge socijalne usluge unutar naselja.

CALICO moduli koji nisu prioritet za potpuno prilagođavanje

Modul 3 – Pravni i finansijski okviri (Delimično primenjen) Iako je relevantan, ovaj modul se ne prenosi u potpunosti, jer Crna Gora već ima uspostavljene nacionalne okvire za finansiranje energetske efikasnosti (npr. Eko-fond Crne Gore) i razvijene pravne odredbe za energetske zajednice građana. Umesto stvaranja potpuno novih finansijskih ili vlasničkih modela, projekat se oslanja na postojeće nacionalne instrumente i prilagođava samo one elemente modula koji podržavaju sufinansiranje, fondove zajednice i usklađenost sa nacionalnim energetskim zakonodavstvom.

Dodatno, komponente CALICO koje se odnose na velike razmere razvoja pristupačnog stanovanja ili novogradnje nisu prioritet, jer lokalni izazov u Nikšiću nije nedostatak novih stambenih jedinica, već rehabilitacija, energetska unapređenje i socijalna aktivacija postojećeg stambenog fonda.

Racional selektivnog prilagođavanja

Selektivno prilagođavanje CALICO modula obezbeđuje ciljani, efikasan i kontekstualno osetljiv investicioni pristup. Fokusirajući se na energetska efikasnost, upravljanje zajednicom i socijalnu inovaciju, projekat maksimizuje uticaj, istovremeno ostajući realan u pogledu institucionalnih kapaciteta, finansijskih resursa i rizika implementacije. Ovaj modularni prenos takođe povećava replikabilnost, omogućavajući da se model

lako skalira na druga naselja u Opštini Nikšić i na druge crnogorske gradove koji se suočavaju sa sličnim izazovima.

2.3. Stakeholderi i Partneri:

Stejkholderi (ULG i partneri)	Doprinosi	Očekivane koristi	Načini uključivanja
Biznis network	Znanje i iskustvo o energetske efikasnosti	Organizacija događaja za edukaciju stanovnika	Radionice, redovni sastanci; spoljna ekspertiza
NGO Ozon	Znanje i iskustvo o urbanoj ekologiji i učešću građana	Događaji za podizanje javne svesti o temama urbane ekologije	Radionice, redovni sastanci; spoljna ekspertiza
Arhitektonski studio Foka & Bumbar	Znanje i iskustvo o zgradama i upravljanju	Ekspertiza o upravljanju zgradama	Spoljna ekspertiza, radionice, studijske posete
SOS NGO	Znanje o rodnom pitanjima	Edukacija stanovnika	Radionice, sastanci
Lokalna samouprava Nikšić	Sufinansiranje projekta	Podizanje javne svesti o zajedničkom upravljanju i zadrugarskom stanovanju koje se može primeniti u drugim lokalnim zajednicama u gradu i zemlji	Radionice, sastanci

2.4. Integrirani pristup i participativna praksa

Projekat Cities4Co-Housing u Nikšiću osmišljen je oko integrisanog i participativnog investicionog modela koji usklađuje energetske efikasnost, socijalno uključivanje i upravljanje zajednicom. Umesto da energetske intervencije, socijalnu podršku ili upravljanje zgradama tretira kao izolovane komponente, projekat namerno povezuje ove dimenzije kako bi maksimizovao socijalni, ekološki i ekonomski uticaj. Ovaj integrisani pogled osigurava da fizičke intervencije, socijalne inicijative i strukture upravljanja međusobno jačaju jedna drugu i zajednički rešavaju višedimenzionalne izazove identifikovane u odeljku 1.1.

Participativni aspekt je centralni u logici projekta. Stanovnici nisu pasivni korisnici, već su pozicionirani kao aktivni stejkholderi čiji prioriteti i odluke oblikuju raspodelu resursa generisanih kroz investiciju. Ugrađivanjem participacije u planiranje i upravljanje projektom, ovaj pristup podstiče osećaj vlasništva, transparentnost i socijalnu koheziju. Takođe omogućava zajednici da zajednički stvara rešenja koja su osetljiva na lokalne potrebe, preferencije i kapacitete, čime se osigurava da investicije u energetske efikasnost daju značajne socijalne i ekonomske rezultate.

Racional za ovaj integrisani i participativni pristup je trostruk:

1. **Efikasnost i optimizacija resursa:** Povezivanje proizvodnje energije, rehabilitacije zgrada i socijalnih usluga omogućava da jedna investicija ostvari više političkih ciljeva. Solarni paneli na krovovima, na

primer, ne samo da smanjuju troškove energije, već i generišu prihode kojima se mogu finansirati lokalne socijalne inicijative.

2. **Strateško usklađivanje sa prioritetima politike:** Pristup istovremeno unapređuje opštinske i nacionalne ciljeve, uključujući energetska tranziciju, socijalno uključivanje, rodnu ravnopravnost i klimatsku neutralnost, uz istovremeno obezbeđivanje da intervencija bude koherentna i replikabilna u drugim naseljima.
3. **Održivost i dugoročni uticaj:** Integriranjem participativnog upravljanja sa tehničkim i socijalnim investicijama, projekat gradi samoodržive mehanizme koji ostaju efikasni i nakon završetka početne implementacije. Uključivanje zajednice osigurava da se resursi koriste na način koji odražava lokalne prioritete, smanjujući zavisnost od spoljnih subvencija i jačajući otpornost.

U zaključku, integrisani i participativni dizajn pretvara tehničku investiciju u energetska efikasnost u strateški alat urbanog razvoja. On pokazuje da energetska, socijalna i upravljačka dimenzija mogu biti međusobno pojačavajuće, stvarajući holistički, zajednici usmeren model održivog stanovanja i kolektivnog blagostanja.

3. IP Section : Actions

Module I. Upravljanje

Akcija 1: Uspostavljanje i operacionalizacija upravnih odbora za sve stambene blokove sa više ulaza¹.

Opis akcije: Verifikovati i završiti formiranje upravnih odbora za preostale ulaze; formirati međusobne fondove za upravljanje prihodima od solarne energije po ulazu.

Odgovorni: Projektni tim i stanovnici četiri zgrade

Rok: Q1 2026

Specifičan izazov

Trenutno (novembar 2025.) samo 9 od 12 ulaza ima formirane upravne odbore, što otežava koordinisanu instalaciju solarnih panela i upravljanje prihodima. Ovo odlaže energetske projekte i raspodelu prihoda, što je ključno za investicioni plan zgrada.

Prenos CALICO modula:

CALICO moduli o upravljanju energetska zajednicom pružaju proverene okvire za uspostavljanje odbora i upravljanje fondovima, čime se povećava efikasnost u višestambenim zgradama. Implementacija obezbeđuje održive prihode od solarne proizvodnje.

Predložena akcija:

Verifikovati i završiti formiranje upravnih odbora za preostale ulaze; formirati međusobne fondove za upravljanje prihodima od solarne energije po ulazu.

Implementacija:

- Sprovesti audite radi potvrde upravnih odbora za sve ulaze, sa prioritetom na 3 preostala ulaza.

¹ [1] Svaka četvorospratna stambena zgrada ima tri nezavisna ulaza (staircore).

- Za svaki ulaz biće formirani međusobni fondovi koji će biti pravno registrovani radi prikupljanja i raspodele prihoda generisanih od solarnih panela.
- Ovo doprinosi finansijskoj samoodrživosti i podržava šire ciljeve energetske tranzicije.

Očekivani rezultat: 100% ulaza sa aktivnim upravnim odborima.

Upravljanje: Odbori specifični za pojedinačne ulaze podnose izveštaje centralnom savetu zgrade.

Finansiranje: Nije potrebno dodatno finansiranje, jer će se aktivnost realizovati kao redovna aktivnost Predsednika Mjesne zajednice Stara Varoš.

Prepreke/Rizici: Administrativna kašnjenja u Opštini Nikšić.

Partneri i vremenski okvir Partneri: Opština Nikšić, Sekretarijat za komunalne djelatnosti. **Vremenski okvir:** Verifikacija završena u Q1 2026.

Indikatori

- Broj ulaza sa odborima: Cilj 12/12.
- Formirani međusobni fondovi: 12/12.
- Prikupljeni prihodi od solarne energije: prema studiji izvodljivosti oko **12.000 €** godišnje za 4 zgrade.

Pomenute teme

Rodna ravnopravnost: Obezbediti raznovrsan sastav odbora (min. 30% žena).

Digitalizacija: Koristiti aplikacije za komunikaciju među odborima.

Akcija 2: Formiranje energetske zajednice u svakoj od četiri zgrade u Mjesnoj zajednici Stara Varoš

Opis Formirati energetske zajednice građana u svakoj od četiri opštinske zgrade radi lokalne proizvodnje i deljenja obnovljive energije.

Odgovorni: Upravni odbori četiri zgrade.

Specifičan izazov Zgrade u Crnoj Gori u velikoj meri zavise od uvozne energije, suočavaju se sa visokim troškovima i ranjive su na promene cena energenata u kontekstu ciljeva integracije u EU. Ovo otežava energetska sigurnost i dekarbonizaciju u urbanim područjima kao što je Nikšić.

Relevantnost CALICO modula CALICO moduli o energetske tranziciji koju predvodi zajednica nude proverene alate za decentralizovane sisteme, što je veoma relevantno za prilagođavanje najboljih EU praksi lokalnim zgradama. Implementacija povećava efikasnost kroz deljene obnovljive izvore kao što su PV paneli.

Predložena akcija: Formirati energetske zajednice građana u svakoj od četiri zgrade radi lokalne proizvodnje i deljenja obnovljive energije. **Odgovorni:** Upravni odbori četiri zgrade.

Budžet: 200 €

Očekivani ishodi: Formirane 4 zajednice, u sve 4 zgrade obuhvaćene projektom.

Koraci implementacije: Organizovati pravno formiranje energetskih zajednica stanovnika u skladu sa novim Zakonom o energiji, uz instalaciju solarnih panela na krovovima za sopstvenu potrošnju i prodaju viška.

Upravljanje: Formirati zadruge koje vode upravni odbori zgrada; registrovati ih prema Zakonu o energiji.

Prepreke: Regulatorna kašnjenja – ublažena prethodnim pravnim odobrenjima; niska informisanost – rešava se javnim kampanjama.

Partneri i vremenski okvir Partneri: Opština (vodeći partner), OZON (savetodavna uloga), lokalni energetske distributeri, udruženja stanara. **Vremenski okvir:** Q4 2026.

Indikatori Broj registrovanih zajednica [cilj: 4/4 zgrade].

Pomenutene teme:

Rodna ravnopravnost: Prioritet ženama u vođenju zadruga (cilj 30% članstva).

Digitalizacija: Upotreba aplikacija za praćenje potrošnje energije.

Životna sredina: Fokus na obnovljive izvore radi smanjenja emisija.

Modul II. Socijalno

Akcija 1: Ispitivanje potreba starijih osoba, samohranih majki i žena

Akcija podrazumeva ispitivanje potreba starijih osoba, samohranih majki i žena putem fokus grupa.

Odgovorni: Projektni tim i ULG grupa, sa SOS NGO kao vodećim partnerom. Rok: oktobar 2026. Rezultati testiranja od 6. oktobra 2026. ukazuju na veliko interesovanje za socijalno preduzetništvo i bolju institucionalnu saradnju.

Specifičan izazov Samohrane majke iskazuju visok stepen nezadovoljstva radom lokalnih i državnih institucija (osim SOS Nikšić) u rešavanju njihovih problema. Starije osobe i žene izražavaju potrebu za obrazovnom, finansijskom i mentorskom podrškom, u uslovima ograničenih proaktivnih usluga i digitalne transformacije.

Relevantnost CALICO modula Prenos CALICO modula podržava modele socijalnog preduzetništva i institucionalne saradnje koji su se efikasno pokazali u fokus grupama. Ovi moduli su relevantni za podsticanje samostalnih preduzetničkih poduhvata i transparentnog upravljanja u podršci ranjivim grupama.

Predložena akcija: Ispitivanje potreba starijih osoba, samohranih majki i žena putem fokus grupa. Očekivani ishodi uključuju pokretanje preduzeća i poboljšanu saradnju.

Budžet: 100 €

Rezultati testiranja Fokus grupe održane 6. oktobra 2026. godine pokazale su snažno interesovanje za socijalno preduzetništvo i modele saradnje, ali i nezadovoljstvo radom institucija (osim SOS Nikšić). Učesnici su identifikovali potrebu za programima podrške i pozvali na proaktivniji rad institucija uz digitalnu podršku, što ovu akciju čini ključnom za ciljanu implementaciju.

Plan implementacije Razviti i pokrenuti prilagođene programe socijalnog preduzetništva, uključujući obrazovanje, finansiranje i mentorstvo za starije osobe, samohrane majke i žene. Nadograditi se na nalazima fokus grupa koji pokazuju višestruke motive za pokretanje preduzeća i ideje za zajedničke projekte sa institucijama.

Partneri SOS NGO kao vodeći partner; lokalne institucije (opštine), državne agencije i grupe za podršku ženama i starijima.

Vremenski okvir Q2 2026: Preciziranje potreba i dizajn programa; Q4 2026: Pilot pokretanje, potpuna evaluacija i skaliranje.

Indikatori:

- Broj učesnika u programima (cilj: 20).
- Pokrenuta preduzeća (cilj: 4).
- Ankete o zadovoljstvu pre i posle (cilj: poboljšanje od +30%).

Pomenute teme

Rodna ravnopravnost: Prioritet dat uz zaštitu privatnosti žrtava nasilja preko anonimnih odgovora u testiranju iz oktobra 2025;

Digitalna transformacija: Naglasak na digitalnoj transparentnosti institucija;

Životna sredina: Integracija ekoloških aspekata kroz modele održivog preduzetništva.

Akcija 2: Sprovođenje sveobuhvatne kampanje zagovaranja sa ciljem promocije ponosa zajednice i učešća

CALICO modul: Energetske tranzicije koje predvodi zajednica (Podmodul: Zagovaranje i uključivanje).

Opis: Proizvesti i emitovati kratki dokumentarni film koji prikazuje aktivnosti URBACT projekta u Staroj Varoši.

Odgovorni: Projektni tim i lokalna televizijska mreža RTV NK. **Rok:** jun 2026.

Specifičan izazov Ograničena svest i prihvatanje mera energetske efikasnosti u Opštini Nikšić, uprkos uspešnim inicijativama energetske zajednice i poboljšanim odnosima među komšijama u Staroj Varoši. Ovo otežava širu primenu mera širom Crne Gore.

Budžet: 500 €

Relevantnost prenosa CALICO modula CALICO moduli o uključivanju zajednice pružaju proverene i efikasne alate za zagovaranje koji podstiču ponos i učešće, direktno rešavajući problem slabog prihvatanja mera kroz korišćenje lokalnih uspešnih priča za skalabilni uticaj.

Predložena akcija: Proizvesti i emitovati kratki dokumentarni film koji prikazuje aktivnosti URBACT projekta u Staroj Varoši.

Partneri Članovi URBACT Lokalne grupe (ULG) za participativni doprinos; RTV NK za produkciju i emitovanje.

Vremenski okvir: April–maj 2026: Planiranje i snimanje sesija sa ULG-om; Jun 2026: Premijerno emitovanje i lansiranje kampanje.

Implementacija Razviti kratki film ili dokumentarac koji ističe aktivnosti ULG-a, uključivanje zajednice i koristi energetske efikasnosti. Emitovati preko RTV NK (nacionalni domet) kako bi se inspirisao ponos, učešće i šira primena mera među stanovnicima Nikšića i Crne Gore.

Organizovati kroz koordinaciju projektnog tima sa RTV NK; finansirati iz URBACT budžeta za komunikacije. Rizike kao što su kašnjenja ublažiti ranim zakazivanjem snimanja sa ULG-om i rezervnim lokalnim ekipama. Koristiti YouTube, Facebook i Instagram za pojačavanje dosega.

Indikatori

- Pregledi/vidljivost videa: preko 10.000 (putem TV i društvenih mreža).
- Angažman: preko 500 interakcija (lajkovi/deljenja).

Pomenute teme

Rodna ravnopravnost: Praćenje ravnoteže u izboru učesnika (cilj 50% žena);

Digitalizacija: Distribucija putem društvenih mreža;

Životna sredina: Promocija mera energetske efikasnosti.

Akcija 3: Organizovanje obuka za stanovnike o energetske zajednicama i energetske efikasnosti

Opis akcije: Ova akcija ima za cilj jačanje znanja i veština stanovnika o energetske zajednicama, energetske efikasnosti, cirkularnoj ekonomiji, pametnim zgradama i digitalnim alatima kroz ciljane obuke. Obuke će osnažiti stanovnike da aktivno učestvuju u lokalnim inicijativama energetske tranzicije i energetske zajednicama.

Odgovorni: OZON; Lokalna samouprava / Projektni tim **Rok:** april 2026. (sa pripremnim aktivnostima koje počinju početkom 2026.)

Budžet: 300 €

Šta je specifičan izazov? Stanovnici često nemaju praktično znanje i svest o energetske zajednicama, merama energetske efikasnosti i rešenjima pametnih zgrada. To ograničava njihovu sposobnost da učestvuju ili pokreću kolektivne energetske projekte, smanjuju potrošnju energije i usvajaju prakse cirkularne ekonomije. Bez ciljanih obuka, socijalni i ekološki potencijal lokalnih inicijativa energetske tranzicije ostaje nedovoljno iskorišćen.

Kako prenos CALICO modula može pomoći? CALICO moduli o energetske zajednicama, pametnim zgradama, cirkularnoj ekonomiji i digitalnoj komunikaciji pružaju proverene metodologije, praktične alate i dobre prakse koje se mogu preneti stanovnicima. Implementacija ovih modula kroz obuke obezbeđuje efikasan i strukturiran prenos znanja, omogućavajući stanovnicima da razumeju kako tehničke tako i upravljačke aspekte energetske zajednica i rešenja efikasnosti.

Koja akcija se predlaže? Akcija će podići svest, izgraditi lokalne kapacitete i podstaći stanovnike da se uključe ili razviju inicijative energetske zajednica. Očekivani rezultati uključuju obučene stanovnike, povećano učešće u energetske projektima i poboljšano ponašanje u pogledu energetske efikasnosti.

Kako implementirati akciju? Akcija će se sprovesti kroz sledeće korake: Predložena akcija je organizovanje serije interaktivnih obuka za stanovnike u prostorijama OZON-a. Obuke će obuhvatiti:

- Energetske zajednice: principi, koristi, modeli upravljanja
- Prakse energetske efikasnosti i cirkularne ekonomije
- Pametne zgrade i digitalni alati za upravljanje energijom
- Digitalni alati komunikacije za uključivanje zajednice

Finansiranje će uglavnom pokriti honorare predavača, materijale za obuku i organizacione troškove.

Potencijalne prepreke uključuju nisko učešće ili ograničenu digitalnu pismenost; one će se rešavati jasnom komunikacijom, inkluzivnim formatima i praktičnim, lako razumljivim sadržajem.

Koji su partneri? OZON (vodeći organizator i domaćin), Lokalna samouprava, Energetski eksperti i predavači, Organizacije zajednice i udruženja stanara.

Vremenski okvir Januar–februar 2026: Priprema sadržaja i predavača Mart 2026: Promocija i prijava učesnika Mart–april 2026: Realizacija obuka u prostorijama OZON-a April 2026: Evaluacija i izveštavanje

Indikatori Broj organizovanih obuka, Broj obučanih stanovnika (razvrstano po polu), Stepen zadovoljstva učesnika, Povećanje znanja stanovnika (pre/post testovi), Broj stanovnika zainteresovanih ili uključenih u inicijative energetskih zajednica.

Presečne teme

Rodna ravnopravnost: Obezbeđen jednak pristup, uz podsticanje uravnotežene zastupljenosti.

Digitalizacija: Objasnjavanje i promocija upotrebe digitalnih alata i platformi.

Životna sredina: Fokus na održivost, energetsku efikasnost i principe cirkularne ekonomije.

Akcija 4: Organizovanje aktivnosti male razmere za jačanje zajednice u četiri stambene zgrade

Ova akcija ima za cilj jačanje socijalne kohezije među stanovnicima četiri zgrade podržavanjem sezonskih zajedničkih aktivnosti i uspostavljanjem jednostavnog okvira koji omogućava stanovnicima da predlažu i realizuju jeftine inicijative.

Odgovorni: Projektni tim i upravni odbori zgrada.

Šta je specifičan izazov? Stanovnici četiri zgrade imaju ograničene mogućnosti za interakciju i saradnju, što rezultira slabim socijalnim vezama, niskim učešćem u zajedničkim prostorima i nedovoljnim korišćenjem zajedničkih površina poput bašti ili dvorišta. Ovaj nedostatak angažovanja zajednice može negativno uticati na blagostanje, osećaj pripadnosti i kolektivnu odgovornost za zajedničko okruženje, kao i na planirano formiranje energetskih zajednica unutar zgrada.

Kako prenos CALICO modula može pomoći? CALICO Modul o uključivanju zajednice pruža proverene pristupe za aktiviranje stanovnika kroz nisko-pragovne i inkluzivne aktivnosti. Prenosom ovih metoda, projektni tim i Mjesna zajednica Stara Varoš mogu osnažiti stanovnike da zajednički kreiraju inicijative, poboljšaju socijalnu koheziju i podstaknu održive akcije koje predvodi zajednica uz minimalne resurse.

Koja akcija se predlaže? Akcija predlaže organizovanje malih, ponavljajućih zajedničkih aktivnosti — kao što su sezonski događaji u bašti (prolećna sadnja, letnja okupljanja, jesenja žetva) — u kombinaciji sa stvaranjem jednostavnog okvira koji omogućava stanovnicima da predlažu, glasaju i realizuju jeftine inicijative zajednice. Okvir će uključivati jasne smernice, male mikro-budžete i laku podršku koordinатора zajednice.

Očekivani rezultati uključuju najmanje **2–3 zajednička događaja godišnje**, operativni okvir za inicijative koje predvode stanovnici i povećano učešće stanovnika. Željeni ishod je poboljšana socijalna kohezija, jače mreže stanovnika i veće zajedničko vlasništvo nad zajedničkim prostorima, uključujući krovove za buduću instalaciju solarnih panela.

Budžet: 200 €

Kako implementirati akciju? Koraci implementacije uključuju:

- Imenovanje ili dodeljivanje koordinatora zajednice
- Mapiranje postojećih zajedničkih prostora i interesa stanovnika

- Organizovanje inicijalnih sezonskih događaja u bašti radi mobilizacije stanovnika
- Razvoj jednostavnog okvira za inicijative (obrazac za predlaganje ideja, kriterijumi selekcije, mali grantovi do definisanog limita)
- Pružanje osnovne logističke i administrativne podrške inicijativama koje predvode stanovnici

Potrebe za finansiranjem su niske i uglavnom pokrivaju materijal za događaje, male grantove i vreme koordinacije. Potencijalni rizici uključuju nisko učešće ili neujednačen angažman; oni će se ublažiti inkluzivnom komunikacijom, višejezičnim materijalima i fleksibilnim formatima aktivnosti.

Koji su partneri? Partneri mogu uključivati upravljanje zgradama, udruženja stanara, lokalne NVO, baštovanske ili ekološke grupe i opštinske socijalne službe.

Vremenski okvir: Q1/Q2 2026.

Indikatori:

- Broj organizovanih zajedničkih događaja
- Broj predloženih i realizovanih inicijativa koje predvode stanovnici
- Step en učešća (raznovrsnost po uzrastu, polu, poreklu)
- Zadovoljstvo stanovnika mereno kratkim anketama

Presečne teme:

Rodna ravnopravnost: Aktivnosti i procesi odlučivanja dizajnirani su tako da obezbede jednako učešće.

Digitalizacija: Koriste se i digitalni i nedigitalni kanali za komunikaciju i predlaganje ideja.

Životna sredina: Fokus na baštovanstvo, ponovnu upotrebu materijala i ekološki prihvatljive prakse.

Module III - Pravni i finansijski okvir

Akcija 1: Procena interesovanja, kapaciteta i uslova stejkholdera za sufinansiranje instalacije solarnih panela na odabranim zgradama.

Odgovorni: Projektni tim, Odeljenje za lokalne finansije i preduzetništvo **Rok:** jun 2025.

Šta je specifičan izazov? Postoji ograničen uvid u spremnost, očekivanja i finansijski kapacitet jedinica lokalne samouprave i privatnih preduzeća da učestvuju u sufinansiranju instalacije solarnih panela na krovovima četiri zgrade iz projekta. Bez strukturiranog dijaloga, potencijalna partnerstva i inovativni finansijski modeli ostaju neistraženi, što usporava sprovođenje projekata obnovljive energije.

Kako prenos CALICO modula može pomoći? CALICO moduli o inovativnom finansiranju, javno-privatnoj saradnji i uključivanju stejkholdera pružaju proverene metodologije za strukturiranje dijaloga između javnih vlasti i privrede. Oni podržavaju identifikaciju zajedničkih interesa, mehanizama deljenja rizika i modela sufinansiranja, pomažući lokalnim vlastima da pređu sa unilateralnog planiranja na kolaborativne investicione pristupe koji su efikasniji i održiviji.

Koja akcija se predlaže? Predložena akcija je organizovanje i sprovođenje strukturirane radionice u junu 2025. godine, uz učešće predstavnika lokalne samouprave, lokalnih preduzeća, NVO, energetske eksperata i opštinskih odeljenja.

Očekivani rezultat je jasnije razumevanje interesovanja stejkholdera i izvodljivih finansijskih aranžmana, što dovodi do najmanje jedne konkretne inicijative sufinansiranja za instalaciju solarnih panela.

Budžet: 300 €

Kako implementirati akciju?

- Identifikovati i pozvati relevantne stejkholdere iz sektora lokalne samouprave i privrede;
- Pripremiti prateće materijale (prezentacije, studiju izvodljivosti);
- Organizovati i moderirati radionicu, obezbeđujući interaktivnu diskusiju;
- Dokumentovati zaključke i dalje korake.

Potrebno je ograničeno finansiranje, uglavnom za organizaciju, facilitaciju i materijale. Potencijalni rizici uključuju nisko angažovanje stejkholdera ili neusklađena očekivanja; oni će se ublažiti ranim pozivnicama, opuštenijom atmosferom sastanka, jasnom komunikacijom koristi i transparentnom raspravom o ulogama i rizicima.

Koji su partneri?

- Opštinska odeljenja za energetiku i ekonomski razvoj
- Predstavnici jedinica lokalne samouprave
- Lokalna preduzeća, poslovna udruženja, NVO
- Energetske agencije ili eksperti za obnovljive izvore energije

Vremenski okvir Jun 2025: organizacija i realizacija radionice

Indikatori

- Broj učesnika na radionici
- Raznovrsnost predstavljenih stejkholdera (javni/privatni)

Presečne teme

Ekološka održivost je centralna, jer akcija promoviše primenu obnovljivih izvora energije i smanjenje emisija.

Digitalni alati mogu se koristiti za registraciju, prezentacije i naknadnu komunikaciju.

Rodna ravnopravnost će se uvažavati podsticanjem uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca među predavačima i učesnicima.

Link za radionicu: <https://drive.google.com/drive/folders/1llt0SVDzt3jkze88NPq0-0feV4dp8sMC>

Akcija 2: Prezentacija projekta potencijalnim investitorima iz EPCG na konferenciji u junu 2025.

Priprema i održavanje strukturirane investiciono usmerene prezentacije EPCG projekta potencijalnim investitorima tokom međunarodne konferencije u junu 2025. godine.

Odgovorni: Projektni tim **Rok:** jun 2025.

Šta je specifičan izazov? Trenutno je svest o projektu među relevantnim investitorima ograničena, a vrednosna ponuda projekta još uvek nije formalno predstavljena u investiciono orijentisanom okruženju.

Kako prenos CALICO modula može pomoći? CALICO modul o pripremi za investicije i promociji projekta pruža strukturirane metodologije za predstavljanje kompleksnih projekata na jasan, kredibilan i investitorima prilagođen način. Modul podržava definisanje vrednosne ponude, finansijskih narativa, strategija ublažavanja rizika i artikulacije uticaja, čime se povećava efikasnost i efektivnost angažovanja investitora.

Koja akcija se predlaže? Akcija se sastoji od pripreme i održavanja profesionalne investicione prezentacije projekta na relevantnoj konferenciji u junu 2025. godine.

Očekivani rezultat je povećana svest investitora, konkretni izrazi interesovanja i započinjanje investicionih razgovora sa potencijalnim investitorima iz EPCG.

Finansiranje: Nije potrebno dodatno finansiranje.

Kako implementirati akciju? Tokom EPCG konferencije projektni tim će predstaviti URBACT projekat u Mjesnoj zajednici Stara Varoš koji se odnosi na instalaciju solarnih panela na krovovima. Ograničeno finansiranje je potrebno za dizajnersku podršku, učešće na konferenciji i putne troškove. Ključni rizici uključuju ograničeno prisustvo investitora ili neusklađenost sa njihovim očekivanjima; oni će se ublažiti ranom analizom konferencije, prilagođavanjem prezentacije publici i pripremom ciljane naknadne komunikacije.

Partneri

- Interna tehnička i finansijska ekipa EPCG
- NVO Ozon
- Organizator konferencije

Vremenski okvir: Jun 2025: prezentacija na konferenciji i sastanci sa investitorima.

Indikatori

- Broj investitora koji su prisustvovali prezentaciji
- Broj zatraženih naknadnih sastanaka
- Primljeni izrazi interesovanja
- Napredak ka formalnim investicionim razgovorima

Presečne teme

Rodna ravnopravnost će biti reflektovana kroz inkluzivni jezik i, gde je relevantno, uravnotežene koristi projekta po polu.

Digitalni aspekti uključuju upotrebu digitalnih alata za prezentacije i onlajn naknadne materijale.

Ekološki aspekti biće integrisani naglašavanjem ekološkog uticaja EPCG-a, koristi održivosti i usklađenosti sa klimatskim ciljevima.

Akcija 3: Priprema zvaničnog zahteva Upravnom odboru EPCG za donaciju od 50% troškova instalacije solarnih panela (cca 42.500 €)

Priprema i podnošenje zvaničnog zahteva Upravnom odboru EPCG za donaciju koja pokriva 50% ukupnih troškova instalacije solarnih panela (približno 42.500 €).

Odgovorni: Projektni tim **Rok:** Podnošenje zahteva do februara 2026; Očekivana odluka do aprila 2026.

Šta je specifičan izazov? Planirana instalacija solarnih panela predstavlja ključnu investiciju za proizvodnju energije. Međutim, ukupni troškovi investicije premašuju trenutno dostupnu podršku Eko-fonda. Bez spoljne finansijske podrške, projekat rizikuje kašnjenje ili smanjenje obima, čime se ograničavaju njegove ekološke i ekonomske koristi za stanovnike četiri zgrade.

Kako prenos CALICO modula može pomoći? CALICO modul o održivoj energetskej tranziciji pruža proverene pristupe za mobilizaciju lokalnih stejkholdera i javnih energetskih kompanija radi sufinansiranja projekata obnovljive energije. Primena ovog modula podržava strukturisanu saradnju sa EPCG-om, poboljšava finansijsku izvodljivost i ubrzava implementaciju rešenja čiste energije na lokalnom nivou.

Koja akcija se predlaže? Predložena akcija je priprema i podnošenje formalnog, dobro obrazloženog zahteva Upravnom odboru EPCG za donaciju koja pokriva 50% troškova instalacije solarnih panela (približno 42.500 €). Zahtev će sadržati tehnički opis investicije, finansijsku razgradnju, očekivane ekološke i socijalne koristi za stanovnike, kao i usklađenost sa nacionalnim i korporativnim ciljevima održivosti.

Očekivani rezultat je obezbeđivanje sufinansiranja koje omogućava potpunu realizaciju planirane instalacije solarnih panela.

Finansiranje: Nije potrebno dodatno finansiranje.

Kako implementirati akciju? Implementacija uključuje: (1) pripremu tehničke i finansijske dokumentacije; (2) izradu zvaničnog pisma zahteva i pratećih priloga; (3) formalno podnošenje Upravnom odboru EPCG. Potrebna sredstva ograničena su samo na troškove instalacije solarnih panela.

Potencijalni rizici uključuju odbijanje ili kašnjenje zahteva; oni će se ublažiti ranim neformalnim konsultacijama sa predstavnicima EPCG i usklađivanjem sa strateškim prioritetima EPCG, što je učinjeno tokom naše radionice u septembru 2026.

Partneri

- EPCG (Elektroprivreda Crne Gore)
- Tehnički konsultanti za instalaciju solarnih panela (ukoliko bude potrebno)

Vremenski okvir

- Priprema dokumentacije: 1–2. nedelja
- Interna odobrenja: 3. nedelja
- Podnošenje UO EPCG: 4. nedelja

Očekivana odluka: u roku od 1–2 meseca nakon podnošenja.

Indikatori

- Podnet zvanični zahtev Upravnom odboru EPCG
- Priljena odluka od EPCG
- Odobren iznos finansiranja (cilj: 42.500 €)
- Realizovana instalacija solarnih panela prema planu

Presečne teme

Ekološka održivost je osnovni cilj kroz povećanu upotrebu obnovljive energije i smanjenje emisija CO₂. Digitalni aspekti se rešavaju praćenjem i izveštavanjem o proizvodnji energije.

Rodna ravnopravnost se uzima u obzir obezbeđivanjem jednakog učešća i koristi za sve korisnike i zaposlene povezane sa objektom.

Akcija 4: Identifikacija i dokumentovanje izvora finansiranja za sufinansiranje solarnih PV sistema

Identifikacija, procena i dokumentovanje evropskih i lokalnih izvora finansiranja za pokrivanje preostalih 50% troškova instalacije solarnih panela.

Odgovorni: Projektni tim / Opština Nikšić / Lokalno odeljenje za finansije **Rok:** Q3 2026.

Šta je specifičan izazov? Planirana instalacija solarnih panela je samo delimično finansirana obezbeđenim sredstvima, koja pokrivaju približno 50% ukupnih troškova investicije. Bez identifikacije dopunskih izvora finansiranja, sprovođenje celokupnog solarnog PV projekta je ugroženo. Opštini nedostaje strukturiran pregled dostupnih evropskih i lokalnih mehanizama finansiranja iz Eko-fondova koji bi mogli podržati investicije u obnovljive izvore energije, posebno one usklađene sa ciljevima klimatske neutralnosti i energetske tranzicije.

Kako prenos CALICO modula može pomoći? CALICO moduli pružaju strukturane pristupe za održive energetske investicije, uključujući smernice o finansijskim mehanizmima i modelima kombinovanog finansiranja. Prenos ovih modula pomaže opštini da sistematski mapira mogućnosti finansiranja, uskladi ciljeve projekta sa prioritetima donatora i poveća verovatnoću obezbeđivanja sufinansiranja. Time se poboljšava i efikasnost i bankabilnost projekata obnovljive energije.

Koja akcija se predlaže? Akcija se sastoji od identifikacije, analize i dokumentovanja potencijalnih izvora finansiranja koji mogu pokriti preostalih 50% troškova instalacije solarnih panela. To uključuje:

- Pregled relevantnih evropskih programa finansiranja, sa fokusom na:
 - Dunavski transnacionalni program (uključujući Dunavsku platformu za zelenu tranziciju),
 - Fondove kohezije politike EU,
 - LIFE program (tranzicija čiste energije),
 - Horizon Europe (gde je primenljivo).
- Identifikaciju nacionalnih i lokalnih zelenih investicionih šema i subvencija za energetske efikasnost.
- Procenu kriterijuma podobnosti, stopa finansiranja, rokova za podnošenje prijave i zahteva za sufinansiranje.
- Pripremu koncizne matrice finansiranja i kratke smernice za podršku budućim prijavama.

Očekivani rezultat je jasan i akciono orijentisan pregled opcija finansiranja koji omogućava blagovremene prijave i smanjuje finansijski rizik solarnog PV projekta.

Kako implementirati akciju? Prikupljanje informacija od organa programa, nacionalnih kontakt tačaka i upravljačkih tela. Ostvarivanje saradnje sa regionalnim razvojnim agencijama i ekološkim fondovima. Analiza rizika kao što su konkurencija za sredstva, administrativno opterećenje i neslaganje rokova, uz njihovo ublažavanje ranom pripremom i prioritizacijom najpogodnijih instrumenata.

Za ovu akciju nije potrebno značajno investiciono finansiranje; implementacija se uglavnom oslanja na radno vreme osoblja i tehničku ekspertizu.

Partneri

- Nacionalne kontakt osobe za EU programe
- Lokalni ili nacionalni fondovi za zaštitu životne sredine
- Energetske agencije ili tehnički konsultanti (ukoliko je potrebno)

Vremenski okvir

- Mapiranje programa finansiranja: Mesec 1

- Analiza podobnosti i izvodljivosti: Mesec 2
- Priprema matrice finansiranja i internog izveštaja: Mesec 3
- Završna validacija i integracija u Investicioni plan: Kraj Q3 2026.

Indikatori

- Broj identifikovanih i dokumentovanih izvora finansiranja
- Dostupnost kompletirane matrice finansiranja
- Broj finansijskih mogućnosti pogodnih za trenutnu prijavu
- Procenat preostalih troškova investicije koji se potencijalno može pokriti (u procentima)

Presečne teme

Životna sredina: Akcija direktno podržava primenu obnovljivih izvora energije i smanjenje emisija.

Digitalizacija: Korišćenje digitalnih platformi (npr. EU portali, Dunavska platforma) za istraživanje i dokumentovanje finansiranja.

Rodna ravnopravnost: Obezbeđen jednak pristup razvoju projekta i procesima odlučivanja unutar opštinskog tima.

Finansiranje: Nije potrebno.

Akcija 5: Uspostavljanje zajedničkog solarnog energetskog sistema za socijalno finansiranje

Ova akcija uspostavlja zajednički solarni energetski sistem čija proizvodnja električne energije generiše finansijske prihode namenjene finansiranju lokalnih socijalnih, kulturnih i obrazovnih aktivnosti za stanovnike četiri zgrade u projektu.

Odgovorni: Energetske zajednice četiri zgrade **Rok:** decembar 2027.

Šta je specifičan izazov? Mnoge zajedničke socijalne aktivnosti (programi za mlade, kulturni događaji, podrška ranjivim grupama) pate od nestabilnog ili nedovoljnog finansiranja, oslanjajući se u velikoj meri na javne budžete ili kratkoročne grantove. Istovremeno, javne i zajedničke zgrade imaju neiskorišćen krovni prostor koji bi mogao da proizvodi obnovljivu energiju. Izazov je stvoriti održivi, dugoročni mehanizam finansiranja koji podržava socijalnu koheziju, istovremeno unapređujući ciljeve lokalne energetske tranzicije.

Budžet: Nije potrebno dodatno finansiranje, jer je ova aktivnost povezana sa Akcijom 3 u Modulu IV ovog investicionog plana.

Kako prenos CALICO modula može pomoći? CALICO moduli o obnovljivoj energiji i lokalnom finansiranju pružaju proverene modele za povezivanje proizvodnje čiste energije sa koristima za zajednicu. Prenosom ovih modula, grad može implementirati samofinansirajući mehanizam u kojem se uštede energije i prihodi reinvestiraju lokalno, obezbeđujući efikasnost, transparentnost i dugoročni socijalni uticaj.

Koja akcija se predlaže? Akcija predlaže instalaciju solarnih fotonaponskih panela na četiri zgrade. Proizvedena električna energija će se:

- Prodavati u mrežu ili lokalnim energetskim zajednicama gde to regulative dozvoljavaju.

Finansijski višak koji se generiše (uštede energije i prihodi od prodaje) biće dodeljen **Socijalnom fondu energetske zajednice**. Ovaj fond će finansirati:

- Inicijative socijalnog uključivanja
- Projekte koje predlažu stanovnici

Očekivani rezultat je stabilan, ponavljajući izvor finansiranja za socijalne aktivnosti, uz smanjenje emisija ugljenika i povećano učešće građana u energetskej tranziciji.

Koraci implementacije uključuju:

- Identifikaciju pogodnih zgrada za instalaciju solarnih panela
- Sprovođenje tehničkih i finansijskih studija izvodljivosti
- Instalaciju i puštanje u rad solarnih PV sistema
- Uspostavljanje modela upravljanja za upravljanje prihodima
- Definisanje transparentnih pravila za raspodelu sredstava za socijalne aktivnosti

Potrebno finansiranje: Početna investicija preko javnih fondova, EU programa, zelenih kredita ili javno-zajedničkih partnerstava.

Rizici i prepreke: Regulatorna ograničenja, početni troškovi i tehnički kapaciteti. Ovi rizici će se ublažiti pravnom procenom, faznom realizacijom investicija i partnerstvima sa iskusnim energetskeim provajderima.

Partneri

- Opština i lokalne vlasti
- Energetske zadruge ili izvođači solarnih instalacija
- Zajedničke i socijalne organizacije
- Škole, NVO i kulturna udruženja
- Finansijske institucije ili tela EU za finansiranje

Vremenski okvir 2025: Studije izvodljivosti i angažovanje partnera 2026: Instalacija solarnih panela i uspostavljanje upravljanja 2027: Pun rad i prva raspodela socijalnih sredstava

Indikatori

- Instalirani solarni kapacitet (kWp)
- Godišnja proizvedena obnovljiva energija (kWh)
- Generisani godišnji finansijski višak (€)
- Broj i vrsta finansiranih socijalnih aktivnosti
- Izbegnute emisije CO₂ (tona/godina)

Presečne teme

Rodna ravnopravnost: Jednak pristup finansiranim aktivnostima i inkluzivno učešće u odlučivanju.

Digitalizacija: Korišćenje digitalnih platformi za transparentno praćenje proizvodnje energije i raspodele fondova.

Životna sredina: Smanjenje upotrebe fosilne energije i promocija klimatske svesti unutar zajednice.

Akcija 6: Mapiranje i promocija mogućnosti socijalnog preduzetništva za žene u zajednici

Ova akcija se fokusira na identifikaciju, promociju i podršku mogućnostima socijalnog preduzetništva sa jakim naglaskom na učešće i liderstvo žena u lokalnoj zajednici.

Odgovorni: Upravni odbori četiri zgrade **Rok:** decembar 2026.

Šta je specifičan izazov? U Mjesnoj zajednici Stara Varoš, žene često imaju ograničen pristup zapošljavanju, preduzetničkim mogućnostima, finansiranju, razvoju vještina i ulogama u odlučivanju. Mnoge postojeće ekonomske aktivnosti nedovoljno adresiraju socijalne potrebe kao što su usluge nege, socijalno uključivanje, ekološka održivost ili dobrobit zajednice.

Kako prenos CALICO modula može pomoći? CALICO modul o socijalnoj inovaciji i lokalnim investicijama pruža praktične alate za identifikaciju socijalnih potreba, uključivanje stejkholdera i dizajniranje inkluzivnih poslovnih modela. On podržava izgradnju kapaciteta, participativne pristupe i preduzetništvo usmereno na uticaj. Prenos ovog modula pomaže da predložena socijalna preduzeća budu održiva, vođena zajednicom i usklađena sa lokalnim razvojnim prioritetima, uz eksplicitnu integraciju principa rodne ravnopravnosti i socijalnog uključivanja.

Koja akcija se predlaže? Predložena akcija se zasniva na testnim aktivnostima koje smo organizovali u oktobru 2025. godine, kada smo mapirali, definisali i promovisali potencijalne mogućnosti socijalnog preduzetništva, sa posebnim fokusom na inicijative koje predvode žene ili imaju koristi za žene.

Očekivani rezultat je povećan broj žena uključenih u socijalno preduzetništvo, jača lokalna socijalna preduzeća i poboljšani socijalni i ekonomski ishodi za zajednicu.

Kako implementirati akciju? Implementacija će se koordinisati preko energetske zajednice i upravnih odbora četiri zgrade. Upravljačka grupa će nadgledati proces.

Budžet: 2.000–3.000 €. Finansiranje može biti potrebno za facilitaciju, obuke, mentorstvo i komunikacijske aktivnosti, potencijalno iz lokalnih budžeta, nacionalnih programa ili EU fondova. Ključni rizici uključuju nisko učešće zbog vremenskih ograničenja ili nedostatka samopouzdanja; oni će se rešavati fleksibilnim rasporedom, podrškom za čuvanje dece tokom aktivnosti i mentorstvom iskusnih preduzetnika.

Partneri

- Ženska udruženja, kao što je SOS NGO
- Lokalni biznis inkubatori i habovi za preduzetništvo
- Obrazovne institucije i pružaoci obuka
- Finansijske institucije i organizacije za mikrofinansiranje
- Socijalna preduzeća i zadruge

Vremenski okvir Meseci 1–3: Procena potreba i angažovanje stejkholdera Meseci 4–6: Radionice za zajedničko kreiranje i razvoj ideja Meseci 7–9: Obuke, mentorstvo i priprema kataloga projekata Meseci 10–12: Promocija, pilot podrška i evaluacija

Indikatori

- Broj žena koje učestvuju u radionicama i obukama
- Broj identifikovanih i dokumentovanih ideja za socijalno preduzetništvo
- Broj pokrenutih ili podržanih projekata socijalnih preduzeća koje predvode žene
- Zadovoljstvo učesnika i samoprocena poboljšanja vještina
- Indikatori socijalnog uticaja povezani sa prioritetnim sektorima (npr. pružene usluge, broj korisnika)

Presečne teme

Rodna ravnopravnost je centralna za ovu akciju, sa ciljanim outreach-om i podrškom za žene.

Digitalizacija je integrisana kroz obuke o digitalnim alatima, onlajn platformama i e-uslugama za socijalna preduzeća.

Održivost životne sredine se promoviše prioritetizacijom zelenih i cirkularnih ekonomskih inicijativa i podsticanjem ekološki odgovornih poslovnih modela.

Module IV - Gradnja

Akcija 1: Izrada studije izvodljivosti za instalaciju solarnih panela na krovovima četiri zgrade

Ova akcija se sastoji od sprovođenja tehničke, finansijske i regulatorne studije izvodljivosti radi procene instalacije fotonaponskih solarnih panela na krovovima četiri odabrane zgrade.

Odgovorni: Projektni tim / Spoljni konsultant **Rok:** 30. 11. 2025.

Specifičan izazov Mjesna zajednica Stara Varoš želi da poveća udeo obnovljive energije u svom javnom stambenom fondu, smanji troškove energije i emisije CO₂. Međutim, trenutno ne postoji detaljna procena tehničke pogodnosti, ekonomske isplativosti i regulatornih ograničenja za instalaciju solarnih panela na krovovima četiri odabrane zgrade. Bez studije izvodljivosti nije moguće doneti informisane investicione odluke niti prioritetizovati zgrade, što predstavlja ozbiljnu prepreku implementaciji projekata solarne energije.

Kako prenos CALICO modula može pomoći? CALICO modul o obnovljivoj energiji i planiranju održivih investicija pruža strukturisanu metodologiju za procenu projekata obnovljive energije, uključujući tehničku analizu, procenu odnosa troškova i koristi, procenu rizika i uključivanje stejkholdera. Prenos ovog modula obezbeđuje usklađen, na dokazima zasnovan i efikasan pristup analizi izvodljivosti, smanjujući neizvesnost i podržavajući kvalitetne investicione odluke.

Predložena akcija Predložena akcija je izrada sveobuhvatne studije izvodljivosti za instalaciju fotonaponskih solarnih panela na krovovima četiri zgrade.

Budžet: 2.000 €

Studija će obuhvatiti:

- Tehničku procenu stanja krovova, orijentacije, nosivosti i solarnog potencijala
- Analizu potencijala proizvodnje energije i scenarija sopstvene potrošnje
- Finansijsku analizu (troškovi investicije, period povraćaja, mogućnosti finansiranja)
- Pregled pravnih, regulatornih i dozvolnih zahteva
- Procenu uticaja na životnu sredinu

Očekivani rezultat je jasan alat za donošenje odluka koji identifikuje koje zgrade su pogodne za instalaciju solarnih panela i pod kojim uslovima, čime se formira osnova za buduće investicije i implementaciju.

Koraci implementacije:

- Odabir četiri zgrade
- Prikupljanje tehničkih podataka (projekti, potrošnja energije, karakteristike krovova)
- Nabavka spoljne ekspertize (energetski konsultanti ili inženjeri)
- Izradu studije izvodljivosti

Napomena: Instalacija fotonaponskog sistema smanjuje zavisnost od fosilnih goriva i generiše održivi prihod od solarne energije u iznosu od približno 12.000 € godišnje, prema studiji izvodljivosti koju je izradio elektroinženjer g. Bulajić.²

Finansiranje je bilo potrebno za usluge spoljnog konsultanta i tehničke procene.

² Link for za studiju izvodljivost: https://drive.google.com/drive/folders/1ZIWO-0jMOTd_KwErX3kshtXb0lGY8dV

Potencijalni rizici uključuju nedovoljnu pogodnost krovova ili regulatorna ograničenja; oni će se ublažiti ranim tehničkim pregledima i konsultacijama sa nadležnim organima za planiranje i izdavanje dozvola.

Partneri

- Opštinska tehnička i energetska odeljenja
- Spoljni energetski konsultanti ili inženjerske firme
- Vlasnici zgrada ili upravljači objekata
- Lokalne ili regionalne energetske agencije

Vremenski okvir

Mjesec 1: Odabir zgrada i prikupljanje podataka

Mjeseci 2-3: Tehnička i finansijska analiza

Mjesec 4: Završetak i validacija studije izvodljivosti

Indikatori

- Broj procenjenih zgrada (cilj: 4)
- Završena i validirana studija izvodljivosti
- Identifikacija izvodljivih solarnih instalacija (da/ne po zgradi)
- Procenjeni potencijalni instalirani kapacitet (kWp)

Presečne teme

Životna sredina: Promocija obnovljivih izvora energije i smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte.

Digitalizacija: Korišćenje digitalnih alata i softvera za energetske modeliranje i analizu.

Rodna ravnopravnost: Obezbeđene jednake mogućnosti u nabavkama i procesima uključivanja stejkholdera.

Akcija 2: Izolacija krovova (preduslov za instalaciju solarnih PV panela)

Poboljšanje termičkih performansi krova zgrade radi smanjenja gubitaka toplote i pripreme konstrukcije za efikasnu instalaciju solarnih fotonaponskih panela.

Odgovorni: Upravni odbori četiri zgrade **Rok:** 31. 12. 2026. (pre instalacije PV panela)

Specifičan izazov Postojeći krov ima nedovoljnu termičku izolaciju, što dovodi do značajnih gubitaka toplote, veće potrošnje energije za grejanje/hlađenje i smanjenih ukupnih energetskih performansi zgrade. Instalacija solarnih panela bez prethodnog rešavanja izolacije krova ograničila bi efikasnost proizvodnje obnovljive energije i mogla bi zahtevati naknadne popravke ili dodatne troškove.

Kako prenos CALICO modula može pomoći? CALICO modul o energetskej efikasnosti i integrisanom renoviranju podržava holistički pristup, obezbeđujući da se mere za smanjenje potražnje (kao što je izolacija) sprovedu pre rešenja za snabdevanje obnovljivom energijom. Ovakav redosled maksimizuje uštede energije, poboljšava isplativost i usklađuje se sa najboljim praksama koje promoviše CALICO metodologija.

Predložena akcija Predložena akcija je izolacija krova zgrade upotrebom odgovarajućih, visokoperformansnih i održivih izolacionih materijala pre instalacije solarnih PV panela. Ovo uključuje tehničku procenu postojećeg krova, izbor izolacionih rešenja usklađenih sa propisima i izvođenje izolacionih radova.

Očekivani rezultat je značajno smanjenje gubitaka toplote, poboljšana unutrašnja udobnost i optimizovana osnova za integraciju obnovljive energije.

Kako implementirati akciju? Implementacija će obuhvatiti:

- Tehnički audit postojećeg krova i nosivosti konstrukcije;
- Projektovanje i specifikaciju izolacionih materijala i debljine;
- Nabavku i ugovaranje kvalifikovanih izvođača;
- Izvođenje izolacionih radova i kontrolu kvaliteta.

Budžet: 30.000–50.000 €, finansiranje dostupno od Lokalne samouprave Opštine Nikšić (70%), nacionalnih grantova za energetska efikasnost ili EU programa podrške. Potencijalne prepreke uključuju ograničenja budžeta i privremeno ometanje korišćenja zgrade; one će se ublažiti pažljivim planiranjem, faznom realizacijom radova i komunikacijom sa stejkholderima.

Partneri

- Opštinske tehničke službe;
- Energetski konsultanti ili inženjeri;
- Građevinske i izolacione kompanije;
- Tela za finansiranje ili energetske agencije.

Vremenski okvir

- Energetski audit i projektovanje: Mjesec 1
- Nabavka i ugovaranje: Mjesec 2
- Izvođenje izolacionih radova: Mjeseci 3-4
- Završni pregled i odobrenje: Kraj Mjeseca 4

Ova akcija mora biti u potpunosti završena pre početka instalacije solarnih PV panela.

Indikatori

- Debljina izolacije krova i postignuta termička otpornost (U-vrednost);
- Smanjenje procenjenih gubitaka toplote (u procentima);
- Poboljšanje ocene energetske performansi zgrade;
- Završetak izolacionih radova pre instalacije PV panela.

Presečne teme

Životna sredina: Upotreba materijala sa niskim uticajem, reciklabilnih ili bio-baziranih izolacionih materijala gde je moguće.

Digitalizacija: Korišćenje digitalnih alata za energetska modeliranje i praćenje poboljšanja performansi.

Rodna ravnopravnost i socijalno: Poboljšana unutrašnja udobnost koristi svim korisnicima podjednako, sa posebnom pažnjom na zdravlje i udobnost ranjivih grupa.

Akcija 3. Instalacija solarnih panela na osnovu unaprijedene studije izvodljivosti

Instalacija mrežno povezanih solarnih fotonaponskih (PV) sistema u skladu sa tehničkim, finansijskim i ekološkim smjernicama definisanim u unaprijedenoj studiji izvodljivosti.

Odgovorni: Opštinski sekretarijat za energetiku / Jedinica za upravljanje projektom

Rok: IV kvartal 2027. godine

Koji je konkretan izazov?

Javne zgrade i odabrane lokacije identifikovane u studiji izvodljivosti imaju značajan potencijal za korišćenje solarne energije koji trenutno ostaje neiskorišćen. Bez konkretne realizacije, tehničke i ekonomske koristi utvrđene unaprijedom studijom izvodljivosti ne mogu biti ostvarene, što usporava napredak ka postavljenim klimatskim i energetske ciljevima energetske zajednica.

Kako prenos CALICO modula/potmodula može pomoći?

CALICO modul za obnovljive izvore energije pruža strukturisane smjernice za planiranje, javne nabavke i implementaciju solarnih fotonaponskih sistema u urbanim sredinama. Modul pomaže gradovima da rezultate studija izvodljivosti pretvore u finansijski održive i operativno izvodljive projekte kroz primjenu dobre prakse u oblasti upravljanja, tehničkih specifikacija, uključivanja zainteresovanih strana i praćenja rezultata. Primjena ovog modula obezbjeđuje efikasan, transparentan i lako prenosiv proces realizacije.

Koja se akcija predlaže?

Predložena akcija obuhvata instalaciju i puštanje u rad solarnih fotonaponskih sistema na odabranim opštinskim objektima i/ili drugim predviđenim lokacijama, uz striktno poštovanje tehničkih specifikacija, dimenzionisanja sistema, uslova za priključenje na elektroenergetsku mrežu i finansijskih pretpostavki definisanih unaprijedom studijom izvodljivosti.

Akcija uključuje:

- Konačnu verifikaciju lokacija za instalaciju i tehničkih rješenja;
- Sprovođenje postupka nabavke solarne PV opreme i usluga instalacije;
- Instalaciju sistema, priključenje na elektroenergetsku mrežu, testiranje i puštanje u rad;
- Obuku zaposlenih u opštini za osnovno upravljanje i održavanje sistema;
- Uspostavljanje sistema za monitoring i izvještavanje.

Namjeravani rezultat: Funkcionalni solarni fotonaponski sistemi koji proizvode električnu energiju iz obnovljivih izvora.

Željeni ishod: Povećanje udjela obnovljivih izvora energije u lokalnom energetske miksu.

Očekivani rezultati: Instalirani kapacitet solarnih elektrana (kWp), godišnja proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora (kWh) i izrađene operativne procedure za upravljanje sistemima.

Kako sprovesti akciju?

Realizaciju će koordinisati opštinska jedinica za upravljanje projektom u saradnji sa tehničkim stručnjacima.

Ključni koraci uključuju:

- Odobravanje konačnih tehničkih rješenja i budžeta;
- Pokretanje postupaka javnih nabavki za opremu i izvođače radova;
- Instalaciju sistema i stručni nadzor nad izvođenjem radova;
- Priključenje na elektroenergetsku mrežu i puštanje sistema u rad;
- Uspostavljanje sistema monitoringa i provjeru performansi.

Budžet: 85.000 EUR.

Izvori finansiranja: 50% sredstava iz Eko-fonda Crne Gore, a preostalih 50% iz drugih donacija, na primjer od EPCG ili projekata finansiranih iz fondova Evropske unije.

Rizici i prepreke: Kašnjenja u postupcima javnih nabavki, ograničenja prilikom priključenja na elektroenergetsku mrežu ili prekoračenje planiranog budžeta.

Mjere za ublažavanje rizika: Pravovremena koordinacija sa operatorom elektroenergetske mreže, kvalitetno pripremljena tenderska dokumentacija i planiranje budžetske rezerve za nepredviđene troškove.

Koji partneri učestvuju?

- Opštinski sekretarijati za energetiku i infrastrukturu;
- EPCG / Solar gradnja d.o.o.;
- Kompanije za projektovanje i ugradnju solarnih fotonaponskih sistema;
- Finansijske institucije i donatorske organizacije;
- Partneri projekta CALICO (tehnička podrška).

Vremenski okvir

- **IV kvartal 2026. godine:** Verifikacija konačnih tehničkih rješenja i pribavljanje potrebnih dozvola;
- **I kvartal 2027. godine:** Javna nabavka i ugovaranje izvođača;
- **II–III kvartal 2027. godine:** Instalacija sistema i priključenje na mrežu;
- **IV kvartal 2027. godine:** Puštanje sistema u rad i primopredaja.

Indikatori

- Instalirani kapacitet solarnih fotonaponskih sistema (kWp);
- Godišnja proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora (kWh/godišnje);
- Smanjenje emisije CO₂ (tCO₂/godišnje);
- Smanjenje troškova električne energije za opštinske objekte (%);
- Broj obučениh zaposlenih.

Presečne teme

Rodna ravnopravnost: Obezbijediće se jednake mogućnosti u postupcima javnih nabavki i tokom sprovođenja obuka

Digitalizacija: Koristiće se digitalni sistemi za praćenje rada solarnih sistema u realnom vremenu.

Zaštita životne sredine: Akcija doprinosi smanjenju emisije gasova sa efektom staklene bašte, uz minimalan uticaj na životnu sredinu kroz primjenu važećih ekoloških standarda i obezbjeđivanje reciklaže komponenti solarnih sistema po isteku njihovog radnog vijeka.

Akcija 4. Analiza i uključivanje četiri ključne zgrade u projekat „Nikšić – Evropska prijestonica kulture 2030“

Ova akcija obuhvata analizu i definisanje načina za uključivanje četiri odabrane zgrade u kulturne, društvene i kreativne procese povezane sa projektom „Nikšić – Evropska prijestonica kulture 2030“.

Odgovorni: Opština Nikšić (Sekretarijat za kulturu i urbanizam)

Rok: Decembar 2026. godine

Koji je konkretan izazov?

Nikšić raspolaže sa više nedovoljno iskorišćenih ili neiskorišćenih javnih objekata, uključujući zgrade u Mjesnoj zajednici Stara Varoš, koje posjeduju kulturnu i istorijsku vrijednost. Uprkos njihovom potencijalu, ovi objekti još uvijek nijesu sistematski uključeni u planiranje i realizaciju programa Evropske prijestonice kulture 2030. Nedostatak jasno definisanih funkcionalnih koncepata, modela upravljanja i analiza izvodljivosti stvara rizik da ovi objekti ostanu izvan investicija i aktivnosti vezanih za EPK 2030, čime se umanjuju dugoročni kulturni, društveni i ekonomski efekti ove prestižne titule.

Kako prenos CALICO modula/potmodula može pomoći?

CALICO moduli koji se odnose na adaptivnu prenamjenu kulturne infrastrukture i participativno upravljanje nude praktične metodologije za procjenu objekata, definisanje njihovih novih kulturnih funkcija i uključivanje relevantnih aktera u proces zajedničkog kreiranja rješenja. Primjena ovih modula omogućava donošenje odluka zasnovanih na činjenicama, usklađivanje kulturnih programa sa prostornim planiranjem i razvoj održivih i inkluzivnih modela korišćenja objekata prije realizacije većih investicija.

Koja se akcija predlaže?

Predlaže se sprovođenje strukturisanog procesa analize i planiranja za četiri odabrana objekta kako bi se utvrdilo na koji način mogu biti uključeni u kulturne, kreativne i društveno orijentisane aktivnosti u okviru programa Evropske prijestonice kulture 2030.

Akcija obuhvata:

- Odabir i profilisanje četiri objekta (vlasništvo, stanje objekta, kulturno-istorijska vrijednost i lokacija);
- Analizu mogućih kulturnih, kreativnih, obrazovnih i društvenih namjena usklađenih sa prioritetima programa EPK 2030;
- Konsultacije sa kulturnim institucijama, organizacijama civilnog društva, mladima, predstavnicima kreativnih industrija i građanima;
- Definisanje preliminarne funkcionalne koncepcije i modela upravljanja za svaki objekat;
- Identifikaciju kratkoročnih aktivnosti (u okviru EPK 2030) i dugoročnih namjena nakon 2030. godine.

Namjeravani rezultat: Jasna i realna mapa puta za uključivanje ovih objekata u program Evropske prijestonice kulture, uz podršku lokalnih aktera i spremnost za dalje investiciono planiranje.

Kako sprovesti akciju?

Realizaciju će koordinisati Opština Nikšić u saradnji sa timom za Evropsku prijestonicu kulture 2030. Biće formirana radna grupa koju će činiti urbanisti, menadžeri u kulturi i stručnjaci za zaštitu kulturne baštine.

Planirane aktivnosti uključuju:

- analizu postojeće dokumentacije;
- obilazak lokacija;
- organizaciju radionica;
- sprovođenje javnih konsultacija.

Finansijska sredstva potrebna za realizaciju su ograničena i odnose se prvenstveno na angažovanje stručnjaka, facilitaciju procesa i komunikacione aktivnosti.

Potencijalne prepreke uključuju neriješene imovinsko-pravne odnose, ograničene finansijske resurse i različita očekivanja zainteresovanih strana. Ovi rizici biće ublaženi pravovremenom pravnom analizom, transparentnom komunikacijom i faznim pristupom planiranju koji omogućava fleksibilnu realizaciju.

Koji partneri učestvuju?

- Opština Nikšić (kultura, urbanizam i upravljanje imovinom);
- Upravni odbori četiri zgrade;
- Koordinacioni tim za Evropsku prijestonicu kulture 2030;
- Lokalne ustanove kulture i nevladine organizacije;
- Predstavnici kreativnog sektora;
- Obrazovne ustanove;
- Institucije nadležne za zaštitu kulturne baštine;
- Građani i neformalne grupe u zajednici.

Vremenski okvir

- **II kvartal 2026. godine:** Odabir objekata i prikupljanje početnih podataka;
- **III kvartal 2026. godine:** Mapiranje zainteresovanih strana i sprovođenje konsultacija;
- **IV kvartal 2026. godine:** Izrada funkcionalnih koncepata i modela upravljanja;
- **I kvartal 2027. godine:** Izrada završnog izvještaja i uključivanje rezultata u planska dokumenta Evropske prijestonice kulture 2030.

Budžet: Nisu potrebna dodatna finansijska sredstva.

Indikatori

- Broj analiziranih objekata (cilj: 4);
- Broj učesnika uključenih u konsultacije;
- Izrađeni funkcionalni koncepti i modeli upravljanja za svaki objekat;
- Step en uključenosti objekata u programska dokumenta Evropske prijestonice kulture 2030.

Pomenute teme:

Rodna ravnopravnost: Obezbijediće se ravnopravno učešće žena i muškaraca u konsultacijama, kao i razvoj inkluzivnih programskih sadržaja.

Digitalizacija: Razmatraće se mogućnosti za razvoj hibridnih i digitalnih kulturnih sadržaja u analiziranim objektima.

Zaštita životne sredine: Prednost će imati adaptivna prenamjena postojećih objekata, primjena principa energetske efikasnosti i smanjenje uticaja na životnu sredinu u odnosu na izgradnju novih objekata.

Akcija 5. Izrada preliminarne studije procjene uticaja solarnih panela na životnu sredinu

Ova akcija obuhvata izradu preliminarne studije procjene uticaja solarnih panela planiranih za ugradnju na krovovima četiri zgrade u Mjesnoj zajednici Stara Varoš.

Odgovorni: Članovi ULG grupe – Ekološki pokret Ozon Nikšić

Rok: Jun 2026. godine

Koji je konkretan izazov?

Tokom sastanaka i pilot aktivnosti, stanari četiri zgrade u Mjesnoj zajednici Stara Varoš izrazili su zabrinutost u vezi sa mogućim uticajem planirane ugradnje solarnih panela na životnu sredinu, kako je predviđeno i definisano prethodno izrađenom studijom izvodljivosti.

Kako prenos CALICO modula/potmodula može pomoći?

CALICO moduli koji se odnose na procjenu uticaja na životnu sredinu i energetske efikasnosti mogu poslužiti kao metodološka osnova za izradu preliminarne studije. Prenos ovih modula omogućava primjenu provjerenih metoda za procjenu mogućih uticaja i doprinosi kvalitetnijem informisanju lokalne zajednice.

Koja se akcija predlaže?

Predlaže se sprovođenje strukturisane analize potencijalnih uticaja na životnu sredinu koje može imati ugradnja solarnih panela na krovovima četiri zgrade definisane ovim investicionim planom.

Akcija podrazumijeva izradu preliminarne studije koja će obuhvatiti procjenu mogućih uticaja planirane instalacije na životnu sredinu, kao i jasno predstavljanje rezultata studije stanarima četiri zgrade u Mjesnoj zajednici Stara Varoš.

Namjeravani rezultat: Izrađena preliminarne studija procjene uticaja na životnu sredinu koja identifikuje moguće uticaje planirane instalacije solarnih panela i omogućava transparentno informisanje lokalnog stanovništva.

Kako sprovesti akciju?

Realizaciju će koordinisati član ULG grupe – Ekološki pokret Ozon Nikšić, koji posjeduje iskustvo na lokalnom i regionalnom nivou u izradi preliminarne studije procjene uticaja na životnu sredinu.

Aktivnosti će obuhvatiti prikupljanje relevantnih podataka, analizu mogućih uticaja, izradu studije i predstavljanje njenih rezultata stanovnicima obuhvaćenih zgrada.

Koji partneri učestvuju?

- Ekološki pokret Ozon Nikšić;
- Stanari četiri zgrade i neformalne grupe u zajednici;
- Mjesna zajednica Stara Varoš.

Vremenski okvir

- **II kvartal 2026. godine:** Izrada preliminarne studije procjene uticaja na životnu sredinu.

Budžet: 2.000 EUR, obezbijeđen iz budžeta projekta.

Indikatori

- Kvalitet izrađene preliminarne studije procjene uticaja na životnu sredinu.

Pomenute teme:

Rodna ravnopravnost: Obezbijediće se ravnopravno učešće žena i muškaraca u konsultacijama i komunikaciji sa lokalnim stanovništvom.

Digitalizacija: Koristiće se digitalni alati za komunikaciju sa stanarima i predstavljanje rezultata studije.

Zaštita životne sredine: Akcija je direktno usmjerena na procjenu i minimiziranje mogućih uticaja

planirane ugradnje solarnih panela na životnu sredinu, uz primjenu principa energetske efikasnosti, održivog razvoja i preporuka definisanih u preliminarnoj studiji.

4. IP Secija: Praćenje realizacije (Monitoring)

Pomenuti slučajevi

Projekat integriše ciljeve održivog razvoja sa unapređenjem kvaliteta zajedničkog stanovanja u četiri stambene zgrade. Doprinosi zelenoj tranziciji kroz unapređenje energetske efikasnosti, prvenstveno instalacijom i korišćenjem krovnih solarnih fotonaponskih sistema, čime se povećava korišćenje obnovljivih izvora energije i smanjuju emisije gasova sa efektom staklene bašte.

Istovremeno, projekat podstiče socijalnu inkluziju osnaživanjem samohranih majki i starijih žena kroz uspostavljanje fondova zajednice koji će se finansirati prihodima ostvarenim prodajom viškova električne energije proizvedene iz solarnih sistema. Sredstva iz ovih fondova mogu se koristiti za podršku uslugama čuvanja djece koje pružaju ove žene, kao i za razvoj drugih oblika socijalnog preduzetništva i aktivnosti koje doprinose razvoju lokalne zajednice.

Digitalna transformacija biće podržana kroz stratešku upotrebu društvenih mreža i drugih digitalnih komunikacionih alata radi unapređenja saradnje među stanarima, jačanja društvene kohezije, efikasnijeg informisanja i aktivnijeg učešća građana u sprovođenju projektnih aktivnosti. Na taj način projekat doprinosi stvaranju održive, uključive i povezane lokalne zajednice.

Indikatori

Svaka pojedinačna akcija ima definisane posebne indikatore uspješnosti koji će se pratiti tokom realizacije projekta, kao što je navedeno u opisu svake akcije, a njihov pregled dat je i u zbirnoj tabeli u nastavku..

Matrica indikatora za praćenje realizacije akcija Integriranog plana (IP)**Module I. Upravljanje**

Akcija	Indikator	Ciljna vrijednost	Vremenski okvir	Odgovorni
Upravni odbori zgrada	Ulazi sa aktivnim upravnim odborima	12/12	I kvartal 2026.	Projektni tim / Stanari
	Uspostavljeni zajednički fondovi	12/12	I kvartal 2026.	Upravni odbori
	Prihodi ostvareni od solarne energije	12.000 EUR godišnje	Od početka rada sistema	Upravni odbori
Energetske zajednice	Registrovane energetske zajednice	4 zgrade	IV kvartal 2026.	Upravni odbori

Module II. Socijalni

Akcija	Indikator	Ciljna vrijednost	Vremenski okvir	Odgovorni
Socijalno preduzetništvo	Broj obučenih učesnika	20	2026.	NVO SOS / Projektni tim
	Broj pokrenutih socijalnih preduzeća/inicijativa	4	2026.	NVO SOS
Kampanja javnog zagovaranja	Doseg video kampanje	10.000+ pregleda	Jun 2026.	Projektni tim / RTV Nikšić
Obuke za stanare	Broj obučenih stanara	40+	April 2026.	Ozon / Opština Nikšić
Aktivnosti u zajednici	Broj događaja u zajednici	2–3 godišnje	2026.	Upravni odbori

Module III. Pravni & Finansijski

Akcija	Indikator	Ciljna vrijednost	Vremenski okvir	Odgovorni
Radionica o sufinansiranju	Broj učesnika	20+	Jun 2025.	Opština Nikšić
Prezentacija projekta investitorima	Broj naknadnih sastanaka sa investitorima	3+	Jun 2025.	Projektni tim
Donacija EPCG	Obezbijedena finansijska sredstva	42.500 EUR	April 2026.	Projektni tim

Akcija	Indikator	Ciljna vrijednost	Vremenski okvir	Odgovorni
Mapiranje izvora finansiranja	Broj identifikovanih izvora finansiranja	5+	III kvartal 2026.	Opština Nikšić
Zajednički solarni fond	Godišnji prihod od viška proizvedene električne energije	€ (biće definisano nakon uspostavljanja sistema)	Od 2027. godine	Energetske zajednice

Module IV. Building

Aktivnost	Pokazatelj	Cilj	Rok	Odgovorna strana
Studija izvodljivosti	Procena objekata	4	Novembar 2025.	Projektni tim
Izolacija krova	Završena izolacija	4 objekta	Decembar 2026.	Upravni odbori zgrada
Instalacija solarnih fotonaponskih (PV) sistema	Instalirani PV kapacitet	U skladu sa studijom	IV kvartal 2027.	Opština
Integracija ECoC 2030	Uključeni objekti	4	2027.	Opština
Preliminarna studija	Kvalitet studije	U skladu sa studijom	Jun 2026.	Env.mov.Ozon

5. Evaluacija

Evaluacija Integrisanog plana (IP) biće sprovedena u skladu sa URBACT principima, uz jasnu razliku između indikatora rezultata (promene ostvarene za stanovnike i objekte) i indikatora učinka (realizovane aktivnosti i broj učesnika). Za svaki modul, matrica indikatora definiše SMART ciljeve, rokove i odgovorne aktere, koji predstavljaju osnovu sistema praćenja i evaluacije. Početne vrednosti (baseline) biće utvrđene tokom 2026. godine, a napredak će se preispitivati svaka dva meseca od strane projektnog tima i ključnih zainteresovanih strana, uključujući upravne odbore, opštinu i nevladine organizacije.

Pitanja za evaluaciju

Kroz četiri modula, evaluacija će se baviti sa tri vodeća pitanja, u skladu sa URBACT standardima za lokalno akciono planiranje usmereno na rezultate.

Upravljanje (Governance)

- U kojoj meri su ulazi/zgrade uspostavili i održali aktivne upravne odbore i zajedničke fondove do prvog kvartala 2026. godine (cilj 12/12)?
- Koliko efikasno funkcionišu novoformirane energetske zajednice i strukture za upravljanje prihodima od solarne energije do kraja 2026. godine (4 registrovane zajednice, 12.000 € godišnjeg prihoda od solarne energije)?

Društveni aspekt (Social)

- U kojoj meri su aktivnosti socijalnog preduzetništva, zagovaranja i obuke stanovnika povećale nivo informisanosti, veština i angažovanja (20 obučanih učesnika, 4 pokrenuta preduzeća/inicijative, više od 10.000 pregleda video kampanje, više od 40 obučanih stanovnika)?
- Da li su aktivnosti zajednice (2–3 događaja godišnje) doprinele jačanju društvene povezanosti i učešća u donošenju odluka u vezi sa unapređenjem objekata i energetske zajednice?

Pravni i finansijski aspekt i objekti (Legal & Financial and Building)

- Da li su projekat i opština uspešno mobilisali različite izvore sufinansiranja i partnerstva (više od 20 zainteresovanih strana na radionici, više od 3 naknadna sastanka sa investitorima, donacija EPCG u iznosu od 42.500 €, identifikovano više od 5 izvora finansiranja, operativan fond zajedničke solarne energije od 2027. godine)?
- Da li su tehničke mere sprovedene prema planu (4 objekta obuhvaćena studijom izvodljivosti, 4 izolovana krova, PV sistemi instalirani u skladu sa studijom do 2027. godine, 4 objekta uključena u okvir ECoC 2030) i da li doprinose dugoročnim ekološkim i ekonomskim koristima za stanovnike?

Indikatori, početne vrednosti i ciljevi

Postojeća matrica indikatora predstavlja okvir za praćenje učinka Integrisanog plana i biće dopunjena kvalitativnim informacijama, u skladu sa URBACT smernicama o kombinovanju kvantitativnih i kvalitativnih dokaza.

Modul upravljanja (Governance)

Izlazni indikatori:

- broj ulaza sa aktivnim upravnim odborima (cilj 12/12);
- uspostavljeni zajednički fondovi (12/12);
- registrovane energetske zajednice (4).

Indikatori rezultata:

- nivo učešća stanovnika u upravnim odborima;
- transparentnost i redovnost sastanaka;
- zadovoljstvo upravljanjem prihodima od solarne energije (cilj: 12.000 € godišnje).

Društveni modul (Social)

Izlazni indikatori:

- broj učesnika obučanih za socijalno preduzetništvo (20);
- pokrenute lokalne inicijative/preduzeća (4);
- domet video kampanje zagovaranja (10.000+);
- broj obučanih stanovnika (40+);
- godišnji broj događaja zajednice (2–3).

Indikatori rezultata:

- povećane veštine i samopouzdanje stanovnika za pokretanje projekata;
- ojačane lokalne mreže;
- veća informisanost o energetske efikasnosti i mogućnostima zajedničke solarne energije.

Pravni i finansijski modul (Legal & Financial)

Izlazni indikatori:

- broj zainteresovanih strana uključenih u radionicu o sufinansiranju (20+);
- broj naknadnih sastanaka sa investitorima (3+);
- obezbeđena EPCG donacija (42.500 €);
- mapirani izvori finansiranja (5+).

Indikatori rezultata:

- dostupnost raznovrsnog finansijskog modela;
- smanjen finansijski rizik za stanovnike;
- uspostavljen fond zajedničke solarne energije koji generiše godišnji višak prihoda od 2027. godine nadalje.

Modul objekata (Building)

Izlazni indikatori:

- broj objekata obuhvaćenih studijom izvodljivosti (4);
- broj izolovanih krovova (4 objekta);
- instalirani PV kapacitet u skladu sa studijom;
- broj objekata uključenih u ECoC 2030 (4).

Indikatori rezultata:

- poboljšane energetske performanse objekata;
- smanjeni troškovi energije za stanovnike;
- povećana vidljivost naselja u okviru programa ECoC 2030.

Prikupljanje podataka i odgovornosti

Prikupljanje podataka će se sprovoditi kroz jednostavne, ali pouzdane procedure usklađene sa URBACT preporukama za sisteme praćenja i uključivanje lokalnih aktera.

- Upravni odbori i energetske zajednice vodiće evidenciju prisustva, zapisnike sa sastanaka i godišnje finansijske izveštaje o zajedničkim fondovima, prihodima od solarne energije i fondu zajedničke solarne energije (od 2027. godine).
- Projektni tim, SOS NVO, OZON i opština evidentiraće učesnike obuka, aktivnosti socijalnog preduzetništva i javnih događaja, kao i prikupljati kratke upitnike ili intervjuje radi beleženja uočenih koristi.
- Opština će objedinjavati tehničku dokumentaciju (studije izvodljivosti, radove na izolaciji i PV sistemima, dokumentaciju ECoC 2030) i finansijske podatke povezane sa radionicama, prezentacijama investitorima i donacijama, čime će se omogućiti verifikacija svih izlaznih indikatora.

Napredak u odnosu na ciljeve biće razmatran najmanje svaka dva meseca, uz srednjoročnu evaluaciju tokom 2026. godine i završnu evaluaciju 2027. godine, sa fokusom na ostvarene rezultate i naučene lekcije.